

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

επιμέλεια: *Ειρήνη Καλτσά*

1.2 ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Οικονομικά:

- ★ Ενιαίο οικονομικό σύστημα του ελληνιστικού κόσμου (Ελλήνων και αλλοεθνών)
- ★ Κοινό νομισματικό σύστημα.
- ★ Κοινή δημοσιονομική (οικονομική) πολιτική,
- ★ Κοινός τρόπος συναλλαγών.

Βασιλείς: Κάτοχοι όλης της γης και του μεγαλύτερου μέρους της παραγωγής.

- Εμπόριο: νέοι ορίζοντες.
- Χρήση ελληνικών νομισμάτων.
- Δημιουργία τραπεζών, χρήση επιταγών.

Κοινωνικά

Η κοινωνική διαστρωμάτωση:

- Αστική τάξη: έμποροι, ασχολούμενοι με τραπεζικές επιχειρήσεις, βασιλικοί υπάλληλοι. (Ελληνες και λίγοι ελληνίζοντες γηγενείς).
- Εργάτες, μικροκαλλιεργητές: συγκέντρωση στις μεγαλουπόλεις (γηγενείς).
- Δουλοπάροικοι: εξαρτημένοι από τους ηγεμόνες (κατά τα πρότυπα της Ανατολής)
- Δούλοι: Αύξηση του αριθμού τους λόγω των αναγκών των ηγεμόνων και ανώτερων στρωμάτων.

Πολιτικά

- ★ Τρόπος διακυβέρνησης των ελληνιστικών βασιλείων:
  - **Απόλυτος μονάρχης:** συγκέντρωση όλων των εξουσιών.
  - **Επιτελείο Ελλήνων** και λίγων **γηγενών** ανώτερων στρωμάτων που συμμετείχε στην εξουσία,
    - **Πολίτες:** δε διαδραμάτιζαν κανέναν πολιτικό ρόλο.
- ★ Μετατόπιση του κέντρου βάρους στην Ανατολή : δημιουργία διοικητικών, οικονομικών, πολιτιστικών κέντρων (Αλεξάνδρεια, Αντιόχεια, Πέργαμος κ.ά.)
- ★ **Ελλαδικός χώρος:** Διακυβέρνηση κατά το πρότυπα της μακεδονικής βασιλείας.
- ★ Λίγες αυτόνομες πόλεις: Αθήνα, Σπάρτη, Ρόδος, Δήλος κ.ά.
- ★ Οργάνωση αυτόνομων συνομοσπονδιών (Αιτωλία, Αχαΐα).

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

επιμέλεια: Ειρήνη Καλτσά

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

2.1 ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

▣ Η Αλεξάνδρεια:

- Ίδρυση: Το 331 π.Χ. από τον Αλέξανδρο.
- Κάτοικοι: Έλληνες, Αιγύπτιοι, Εβραίοι.
- Η βασική αιτία ανάπτυξης: το λιμάνι.
- Τα οικοδομήματα:
  - Ο πύργος στο νησάκι Φάρο (ένα από τα 7 θαύματα του κόσμου).
  - Το Μουσείο: με βοτανικό, ζωολογικό κήπο και χώρους για αστρονομικές μελέτες.
  - Η Βιβλιοθήκη: **οι γραμματικοί** κατέγραφαν και σχολίαζαν κείμενα αρχαίων συγγραφέων. Μεγάλη παραγωγή χειρογράφων (μισό εκατομμύριο) λόγω της παραγωγής πάπυρου.

▣ Η Αντιόχεια:

- Ίδρυση: Το 300 π. Χ. από το Σέλευκο, βασιλιά της Συρίας.
- Οργάνωση: Διαίρεση σε τέσσερις συνοικισμούς (Τετράπολις) με χωριστό τείχος αλλά και ένα ενιαίο τείχος,
- Οικοδομήματα: λαμπρά κτήρια και αγάλματα.
- Κάτοικοι: Μακεδόνες, Αθηναίοι, Κρήτες, Κύπριοι και αργότερα διάφοροι Ασιάτες.

▣ Η Πέργαμος (πρωτεύουσα του κράτους των Ατταλιδών στη Μ. Ασία):

- Φιλέταιρος: ήταν θησαυροφύλακας του Λυσιμάχου της Θράκης αποστάτησε και ζήτησε τη βοήθεια του Σέλευκου,
- Άτταλος Α': επέκτεινε την εξουσία και ανεξαρτητοποιήθηκε από τους Σελευκίδες.
- Η οικοδόμηση της Περγάμου: χτισμένη σε οχυρωμένη ακρόπολη και διαρθρωμένη
  - σε τρεις εξώστες,
- Τα οικοδομήματα:
  - Βιβλιοθήκη: 200.000 χειρόγραφα σε περγαμηνή (νέα γραφική ύλη από το έμβρυο της κατσίκας).
  - Μουσείο: ίδια λειτουργία με τα σημερινά μουσεία.
  - Βωμός του Διός: μεγάλο αρχιτεκτονικό έργο προς ανάμνηση της απόκρουσης των Γαλατών.

2.2 Η ΓΛΩΣΣΑ

▣ Διαμόρφωση της Κοινής Ελληνικής ή απλώς **Κοινής**, η οποία:

- Προήλθε από συγχώνευση των ελληνικών διαλέκτων (με βάση την αττική διάλεκτο).
- Μιλούνταν από Έλληνες, αλλά και από τους γηγενείς.
- Διατήρησε τις απλούστερες διαλεκτικές ιδιομορφίες.
- Χρησιμοποιήθηκε από το λαό, αλλά και από τους συγγραφείς.
- Έγινε όργανο διάδοσης του χριστιανισμού (Βίβλος).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

2.3 Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ

- Ανάμειξη των θρησκευτικών πεποιθήσεων και διαμόρφωση νέων θρησκευτικών πεποιθήσεων (κοινωνικοί και πολιτικοί λόγοι). **Θρησκευτικός συγκρητισμός.**
- Αναζήτηση συγκινήσεων μέσω της θρησκείας - καλλιέργεια ελπίδας για μια καλύτερη «ζωή» μετά το θάνατο.
- Επικράτηση λατρειών μυστηριακού χαρακτήρα: Ελευσίνα μυστήρια, Διονυσιακές τελετές, μυστήρια της Ίσιδας, του Μίθρα, της Κυβέλης.
- Δημιουργία καινούργιων λατρειών: λατρεία του Σάραπη, αρχικά στην Αίγυπτο (Πτολεμαίος), αργότερα και στον ελλαδικό χώρο και στα νησιά του Αιγαίου.

2.4 ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

▣ Μαζική παραγωγή βιβλίων λόγω:

- ευρείας χρήσης γραφικής ύλης (πάπυρος, περγαμηνή).
- δημιουργίας πνευματικών κέντρων (Αλεξάνδρεια, Πέργαμος).
- Όμως, χαμηλή ποιότητα (μίμηση έργων της κλασικής εποχής).

Γραμματικοί: οι πρώτοι φιλόλογοι: αντιγραφείς και σχολιαστές των έργων των κλασικών.

▣ Τα είδη που καλλιεργήθηκαν:

➤ **Ποίηση:**

- Κόλακες, υμνητές των ισχυρών, (π.χ. Καλλίμαχος) ύμνοι για τους βασιλείς,
- Μίμηση παλαιών ποιητικών ειδών (όπως του ηρωικού έπους), π.χ. Απολλώνιος ο Ρόδιος, «Αργοναυτικά»
- Θεόκριτος: πρωτοτυπία, εισήγηση του νέου είδους, της βουκολικής ποίησης,
- Ηρόνδας: εισηγητής των «Μίμων»,
- Επιγράμματα.
- Νέα Κωμωδία: σάτιρα των καθημερινών ανθρώπων, κύριος εκπρόσωπος ο Μένανδρος.

➤ **Ιστοριογραφία:**

Πολύβιος ο Μεγαλοπολίτης, έζησε στη Ρώμη, συναναστράφηκε με σπουδαία πρόσωπα (Σκιπίωνες). Ιστορεί την εποχή του και εξηγεί τους λόγους επικράτησης των Ρωμαίων.

➤ **Φιλοσοφία (Αθήνα):**

- Ακαδημία του Πλάτωνα (εξακολουθεί να λειτουργεί).
- Λύκειο του Αριστοτέλη (εξακολουθεί να λειτουργεί).
- Ζήνων: ιδρυτής νέας σχολής με έδρα την Ποικίλη Στοά της Αθήνας (στωική φιλοσοφία): ο άνθρωπος πρέπει να είναι αυτάρκης και εγκρατής η ευτυχία δεν εξαρτάται από τα επίγεια.
- Επίκουρος: ιδρυτής νέας σχολής με έδρα τον Κήπο στην Αθήνα: ανάγκη γνώσης της φύσης για την απαλλαγή από το φόβο και την εξασφάλιση ψυχικής ηρεμίας. Η πνευματική απόλαυση οδηγεί στην ευτυχία.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

επιμέλεια: Ειρήνη Καλτσά

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

2.5 ΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ

☐ Γεωγραφικές γνώσεις:

- Νεάρχος: παράπλους των ακτών του Ινδικού ωκεανού.
- Πυθέας ο Μασσαλιώτης: έφτασε στο βορειότερο άκρο της Αγγλίας.
- Ερατοσθένης: κατασκευή παγκόσμιου χάρτη.

☐ Αστρονομικές γνώσεις:

- Μελέτη των γνώσεων των λαών της Μεσοποταμίας για τα αστέρια.
- Αρίσταρχος ο Σάμιος: σφαιρικότητα της γης, κίνηση της γης γύρω από τον άξονά της και τον ήλιο.
- Μαθηματικά (Αλεξάνδρεια), Ευκλείδης («Στοιχεία»).
- Φυσικές Επιστήμες: Αρχιμήδης ο Συρακούσιος: ειδικό βάρος σωμάτων, μοχλοί, κάτοπτρα κ.ά.
- Φυσιογνωστικές επιστήμες: ζωολογικός και βοτανικός κήπος στην Αλεξάνδρεια.
- Βιολογία: Ηρόφιλος (Αλεξάνδρεια): νευρικό σύστημα, κυκλοφορία του αίματος.
- Ιατρική: Νέες κατευθύνσεις με βάση τον Ιπποκράτη (5^{ος} αιώνας π.Χ.).

Γαληνός (Πέργαμος): συστηματοποίηση των ιατρικών γνώσεων.

2.6 ΟΙ ΤΕΧΝΕΣ

- ★ Τα χαρακτηριστικά: πρωτοτυπία, παραγωγικότητα, νέες μορφές, διαφορετικό περιεχόμενο.
- ★ Ο στόχος των καλλιτεχνών: πρόκληση θαυμασμού και κατάπληξης, προβολή των ανθρωπίνων συναισθημάτων.
- ★ Καλλιτεχνικά κέντρα: στην κυρίως Ελλάδα αλλά και νέα κέντρα π.χ. Ρόδος, Πέργαμος.

☐ Αρχιτεκτονική:

- Κοσμικός χαρακτήρας - περιορισμός των ναϊκών κατασκευών.
- Κτήρια που προβάλλουν το μεγαλείο των βασιλέων (ανάκτορα).
- Κτήρια για πρακτικούς σκοπούς π.χ. αγορές, γυμνάσια, στοές.
- Μεγάλες και πολυτελείς κατοικίες.
- Χαρακτηριστικά: μεγάλες διαστάσεις, πληθωρική διακόσμηση.

☐ Πλαστική:

- Τα χαρακτηριστικά: εξωτερίκευση του ψυχικού κόσμου των ανθρώπων, έντονες κινήσεις και εκφράσεις, αποτύπωση της αγωνίας, του πόνου, του πάθους.
- Τα έργα: σύμπλεγμα του Λαοκόοντα, «θνήσκων» Γαλάτης, Νίκη της Σαμοθράκης, σύμπλεγμα της Αφροδίτης και του Πάνα κ.ά.

☐ Ζωγραφική: Τεχνική των ψηφιδωτών (οικίες της Πέλλας, της Δήλου, της Ρόδου κ.ά.).

- ▣ Μεταλλοτεχνία: Αργυρά, χρυσά αγγεία, κοσμήματα, χρυσά στεφάνια.
- ▣ Υαλουργία: Εξάπλωση της χρήσης του γυαλιού που ως τότε χρησιμοποιούνταν μόνο για κατασκευή φιαλιδίων ή ως ένθετο υλικό για διακόσμηση άλλων αντικειμένων.